

ZMIANY W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO W ZAKRESIE HISTORII I TERAŹNIEJSZOŚCI DLA UCZNIÓW LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO I TECHNIKUM Z 2022 ROKU WPROWADZONE W 2024 ROKU

Opracowanie: dr Katarzyna Rembacka, nauczycielka konsultantka ds. edukacji społecznej, historycznej i regionalnej w Zachodniopomorskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Podstawa prawna:

1. Dziennik Ustaw RP, 17 marca 2022 r., poz. 622, ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI I NAUKI z dnia 8 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia;
2. Dziennik Ustaw RP, 10 lipca 2024 r., poz. 1019, ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia; Załącznik nr 4

Objaśnienia:

- **czzerwony** – treści usunięte
- **niebieski** – treści zmienione/dodane
- **czarny** – treści niezmienione

ZAKRES PODSTAWOWY

I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, dlaczego człowieka rozumie się w tradycji jako „istotę społeczną” (animal sociale), charakteryzuje odgrywane przez niego role społeczne oraz znaczenie życia społecznego dla jego rozwoju i spełnienia;
- 2) **analizuje nowożytną koncepcję „umowy społecznej”**; ~~wyjaśnia, w jaki sposób rozwijana w nowożytności koncepcja „umowy społecznej” różni się od tradycyjnego pojmowania naturalności więzi społecznych;~~
- 3) przedstawia klasyczne określenie dobra wspólnego (bonum commune) i charakteryzuje jego obecność we współczesnych doktrynach politycznych;
- 4) **charakteryzuje rodzinę jako sposób** ~~wyróżnia podstawowe sposoby~~ realizacji społecznego bytu człowieka: ~~rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność;~~
- 5) wyjaśnia znaczenie wspólnoty samorządowej; zna treść i genezę zasady pomocniczości jako fundamentu współczesnych państw i formułuje płynące z niej wnioski dla codziennego funkcjonowania;
- 6) wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie **postrzeganego przez ich członków** podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, ~~w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich~~ (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe);
- 7) wyjaśnia proces tworzenia się narodu oraz różnorodność kontekstów znaczeniowych tego pojęcia; wyjaśnia, na czym polega patriotyzm oraz czym różni się od szowinizmu, **wyjaśnia na czym polega kosmopolityzm**; wskazuje przykłady postaw patriotycznych we współczesnym świecie;
- 8) wyjaśnia znaczenie organizacji celowych (np. organizacje polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia) tworzonych przez ludzi dla realizacji ich wspólnych interesów i zadań;
- 9) wyjaśnia charakter wspólnot religijnych, ich odmienności związane z treścią wiary, kultem, nauczaniem moralnym i organizacją;
- 10) charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (res publica) i wyjaśnia, jakie **są granice działań władzy państwowej wobec obywateli i** podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa;
- 11) wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz **wyjaśnia analizuje** na czym polega racja stanu;
- 12) wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty jednostek samorządu terytorialnego jako wspólnot lokalnych;
- 13) objaśnia różne modele relacji kościołów i innych związków wyznaniowych z państwem, ~~ze szczególnym uwzględnieniem tradycji i współczesności Rzeczypospolitej;~~
- 14) przedstawia zarówno klasyczną typologię ustrojów politycznych ~~ze względu na stosunek do dobra wspólnego i na sposób rządu (monarchia, arystokracja, demokracja oraz tyrania, oligarchia i ochłokracja)~~, jak i współczesne przeciwstawienie demokracji i totalitaryzmu;
- 15) **rozważa** ~~wyjaśnia~~, na czym polega demokracja ~~– zarówno w wersji klasycznej (jako sposób wyznaczania rządzących), jak i w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz „suwerenności ludu”)~~;
- 16) rozumie istotę prawa, wyjaśnia, czym jest prawo stanowione (lex) i jego związek z uprawnieniami (ius) obecnymi w niepisanych standardach, niezależnych od władzy prawodawczej; wie, na czym polega różnica między pozytywistyczną a prawnonaturalną koncepcją prawa;

- 17) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne, rodzinne, administracyjne i karne;
- 18) wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej (~~inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich~~);
- 19) przedstawia zasady ogólne i katalog praw człowieka wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., sądowe środki ochrony praw i wolności w Rzeczypospolitej Polskiej oraz sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich;
- 20) charakteryzuje sprawiedliwość jako moralny fundament ładu społecznego, ~~wyróżnia sprawiedliwość społeczną, rozdzielczą i wymienną; uwzględniając różne sposoby jej rozumienia;~~
- 21) rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego;
- 22) przedstawia powody tworzenia się związków międzypaństwowych ~~i charakteryzuje unie państw na przykładzie nowożytnych dziejów Europy; odróżnia je od naturalnego pokrewieństwa narodów należących do określonych wspólnot kulturowych (np. narody Europy łacińskiej)~~

II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:

- 1) charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;
- 2) charakteryzuje – z wykorzystaniem swojej wiedzy o relacjach i związkach państw – cele i zasady Organizacji Narodów Zjednoczonych, opisuje jej strukturę (główne organy i wybrane organizacje wyspecjalizowane), przedstawia mocne i słabe strony jej funkcjonowania;
- 3) charakteryzuje odmienności ustrojów państw zachodnich i państw bloku sowieckiego – z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnicach między demokracją i totalitaryzmem;
- 4) wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia zimnej wojny oraz żelaznej kurtyny;
- 5) wyjaśnia znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego;
- 6) na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe rządów socjaldemokratycznych, chadeckich, konserwatywnych i liberalnych w dziedzinie polityki społecznej, gospodarczej i wartości;
- 7) wyjaśnia, jakie znaczenie miał plan Marshalla oraz czym był „cud gospodarczy” w RFN;
- 8) stosuje swoją wiedzę o związkach państw ~~i pokrewieństwie narodów~~ do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu gospodarczym i politycznym (do 1957 roku) ze wskazaniem jej głównych powodów ~~o charakterze ideowych ideowym~~ (chrześcijański światopogląd „Ojców Założycieli”), ~~kulturowych kulturowym~~ (bliskość narodów europejskich) oraz ~~politycznych politycznym~~ (obawa przed ekspansją sowiecką, przygotowanie się na odbiór amerykańskiej pomocy w ramach tzw. planu Marshalla, rozwiązanie „problemu niemieckiego” przez integrację gospodarki RFN z innymi gospodarkami zachodnimi);
- 9) wykorzystuje swoją wiedzę o doktrynie praw człowieka do scharakteryzowania praw i wolności podanych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ z 1948 roku i Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i ~~Podstawowych Wolności Rady Europy~~ z 1950 roku oraz ograniczeń w ich wykonywaniu i związanych z nimi obowiązków państw;
- 10) charakteryzuje znaczenie przejścia władzy w Chinach przez komunistów w 1949 roku oraz system rządów Mao Zedonga ~~(największe ludobójstwo po 1945 roku w czasie Wielkiego Skoku, prześladowanie religii)~~;

- 11) wyjaśnia znaczenie powstania państwa Izrael dla sytuacji na Bliskim Wschodzie i dla polityki międzynarodowej; przedstawia podstawowe zasady syjonizmu;
- 12) charakteryzuje **genezę i zasady islamizmu** **główne odłamy islamu, z uwzględnieniem ruchów o charakterze fundamentalistycznym**;
- 13) charakteryzuje skutki II wojny światowej dla Polski w wymiarze politycznym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym;
- ~~14) przedstawia — z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach — problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości i polityki w kraju i na emigracji po 1945 roku;~~
- ~~15) wyjaśnia pojęcie okupacji przez przedstawiciela na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki;~~
- 15) charakteryzuje najważniejsze mechanizmy sowietyzacji Polski w latach 1945–1956 (~~terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne, przynależność do partii komunistycznej jako główna ścieżka kariery zawodowej i dobrobytu materialnego~~);
- 16) przedstawia powojenną odbudowę kraju, zagospodarowanie i integrację Ziem Zachodnich i Północnych, procesy industrializacji, charakteryzuje zmiany polskiej wsi w wyniku reformy rolnej i kwestię jej kolektywizacji na wzór sowiecki;
- 17) charakteryzuje rozmaite reakcje społeczeństwa polskiego na rządy komunistów w Polsce, w tym główne formy sprzeciwu i oporu wobec komunizmu (do 1956 roku), w formie walki zbrojnej, opozycji politycznej, pracy kulturowej, zaangażowania na bezspornych polach pracy dla kraju oraz oporu wobec państwowej ateizacji;
- ~~18) w kontekstach powstańczej walki „żołnierzy niezłomnych” (rtm. Witold Pilecki, płk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna ps. „Inka”) oraz postawy prymasa Stefana Wyszyńskiego (jego „non possumus” i internowanie w latach 1953–1956) wymienia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców;~~
- 18) charakteryzuje zmiany zachodzące w okresie powojennym w strukturze społeczeństwa polskiego i składzie narodowościowym państwa;
- ~~21) charakteryzuje konstytucję PRL z 1952 roku, jej określenie suwerena („lud pracujący”), a także jej charakter propagandowy i fasadowość w stosunku do realnych rządów PZPR.~~

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności i zasady traktatów rzymskich z 1957 roku oraz charakteryzuje funkcjonowanie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej;
- 2) wyjaśnia pojęcie dekolonizacji oraz wskazuje jej główne etapy i konsekwencje;
- 3) charakteryzuje opór społeczeństw Europy Środkowej wobec komunizmu na przykładzie **powstania antykomunistycznego w Berlinie (1953 rok)** i na Węgrzech (1956 rok);
- 4) wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 roku w Polsce, ~~wskazuje jego najważniejsze etapy (poznański Czerwiec, Jasnogórskie Śluby Narodu, powrót Gomułki do władzy, uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego)~~;
- 5) charakteryzuje proces „destalinizacji” i wskazuje jego ograniczenia (~~na podstawie głównych tez „tajnego referatu” Chruszczowa z 1956 roku~~);
- 6) charakteryzuje zmiany w sposobie życia w krajach zachodnich wynikające z rozwoju technologii i mediów (telewizja), wzrostu zamożności społeczeństw oraz dorastania pokolenia powojennego; przedstawia ich odpowiedniki w krajach bloku sowieckiego;
- 7) wyjaśnia zjawisko „kultury masowej” i powstawanie w niej osobnego nurtu kultury młodzieżowej;

- 8) charakteryzuje zasady społecznej gospodarki rynkowej oraz „państwa dobrobytu”, ~~przedstawia ich przykłady w odniesieniu do świata początku lat 60. XX wieku;~~
- 9) charakteryzuje przemiany społeczno-obyczajowe określane jako „rewolucja 1968 roku” (~~m.in. rewolta studencka, „rewolucja seksualna”~~) oraz ich intelektualne inspiracje (~~neomarksizm, „nowa lewica”~~);
- 10) charakteryzuje idee i ruchy pacyfistyczne ~~;~~ wskazuje różnicę między ekologią a ekologiczmem oraz ekologiczne;
- 11) wyjaśnia, na czym polegały przemiany w Kościele zainicjowane na Soborze Watykańskim II ~~i w czasie tzw. reform posoborowych, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania o relacjach Kościoła i świata;~~
- 12) opisuje główne pola zimnowojennej konfrontacji mocarstw w latach 1956–1970 (Niemcy/Berlin, Kuba, Wietnam); wyjaśnia pojęcie wojen zastępczych;
- 13) zna najważniejsze etapy konfliktu wojen bliskowschodniego, ~~ze szczególnym uwzględnieniem „wojny sześciodniowej” z 1967 roku;~~
- ~~14) charakteryzuje przyczyny i przejawy antagonizmu sowiecko-chińskiego w latach 60. XX wieku;~~
- ~~15) wyjaśnia pojęcie rewolucji kulturalnej, wskazując na jej różne konteksty znaczeniowe (jaka jest różnica między chińską „rewolucją kulturalną” a tą na Zachodzie);~~
- 16) ~~wyjaśnia znaczenie duszpasterskiego programu prymasa Stefana Wyszyńskiego; wyjaśnia znaczenie ideowo-moralne duszpasterskiego programu prymasa Stefana Wyszyńskiego (Jasnogórskie Śluby Narodu, Wielka Nowenna, obchody milenijne); wskazuje zasługi Kościoła dla integracji Ziemi Zachodnich i Północnych z resztą Polski;~~
- 17) charakteryzuje sposoby walki reżimu PRL z Kościołem w latach 60. i 70. ~~(w tym spychanie ludzi wierzących do statusu obywateli drugiej kategorii);~~
- 18) ~~wyjaśnia, na czym polegała komunistyczna polityka „rozdzielenia Kościoła od państwa”, z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnych modelach relacji między związkami wyznaniowymi a państwem; wyjaśnia pojęcia: laicyzm, sekularyzm, indyferentyzm;~~
- 19) charakteryzuje przebieg tzw. wydarzeń 1968 roku w Polsce i ich ~~różne konteksty społeczne i polityczne (walka frakcyjna w PZPR z użyciem propagandy antysemitkiej, wolnościowe dążenia narodu polskiego);~~
- 20) wyjaśnia, czym była Praska Wiosna 1968 roku i interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji, oraz wyjaśnia znaczenie terminu „doktryna Breżniewa”

IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń:

- 1) ~~charakteryzuje przyczyny osłabnięcia pozycji Stanów Zjednoczonych Ameryki na świecie na początku lat 70. i wzrostu wpływów światowego obozu komunistycznego (porażka w Wietnamie, afera Watergate, kryzys energetyczny);~~
- 2) ~~charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX wieku (ludobójcza polityka Czerwonych Khmerów w Kambodży, kubańscy „doradcy” w Afryce);~~
- 3) wyjaśnia przełomowe znaczenie zbliżenia Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Chin na początku lat 70.;
- 4) wyjaśnia, na czym polegała „polityka odprężenia” (détente) w relacjach międzynarodowych w połowie lat 70.; wskazuje najważniejsze etapy porozumień rozbrojeniowych między Stanami Zjednoczonymi Ameryki a ZSRS;
- 5) wyjaśnia znaczenie postanowień Konferencji BWE w Helsinkach ~~(1975 rok); charakteryzuje treść „pięciu koszyków” helsińskiej konferencji;~~

- 6) wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie „Ostpolitik” kanclerza Willy’ego Brandta;
- 7) charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec z dziedzictwem rządów nazistowskich (~~przykłady pozytywne i negatywne: działalność Centrali Ścigania Zbrodni Hitlerowskich w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki~~);
- 8) charakteryzuje ~~przebieg~~ **znaczenie** Grudnia 1970 roku ~~i jego polityczne skutki (odejście Władysława Gomułki z funkcji szefa partii)~~;
- 9) charakteryzuje rządy Edwarda Gierka (~~dobrobyt na kredyt, uległość wobec ZSRS, zmiany w konstytucji PRL w 1976 roku~~);
- 10) charakteryzuje główne przejawy opozycji w Polsce w latach 70.: ~~Kościół katolicki i narodziny opozycji demokratycznej po protestach robotniczych w 1976 roku~~;
- 11) wyjaśnia znaczenie dla Polski wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża ~~i świata~~.

V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń:

- 1) charakteryzuje zmiany w programach zachodnich partii lewicowych i prawicowych widoczne w latach 70. i 80. oraz wzrost popularności programów wolnorynkowych i konserwatywno-liberalnych („nowa prawica”, neoliberalizm);
- 2) ~~wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 rok) i Ronalda Reagana w Stanach Zjednoczonych Ameryki (1980 rok) dla relacji Wschód–Zachód~~;
- 3) charakteryzuje główne przyczyny erozji systemu komunistycznego w latach 80. ~~w Polsce i na świecie (wewnętrzne wady systemu, „rewolucja ducha” za „żelazną kurtyną”, twarda postawa Zachodu)~~;
- 4) charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (~~rządy Deng Xiaopinga i początek „państwowego kapitalizmu”~~);
- 5) przedstawia proces powstawania ruchu społecznego „Solidarność”, jego przywódców, charakter, cele i tradycje, do których się odwoływał, a także jego znaczenie dla Polski i świata;
- 6) przedstawia okoliczności i skutki wprowadzenia przez władze stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku, ~~formy walki reżimu PRL z dążeniami Polaków (cenzura, „nieznani sprawcy”, Kopalnia Węgla Kamiennego „Wujek”, Lubin 1982 rok, zamordowanie Grzegorza Przemyka) oraz formy oporu wobec reżimu stanu wojennego~~;
- 7) charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego w Polsce w okresie po wprowadzeniu stanu wojennego (~~pomoc wszystkim prześladowanym, kultura bez cenzury, msze za ojczyznę, osoba bł. ks. Jerzego Popiełuszki, pielgrzymki św. Jana Pawła II do Polski w 1983 i 1987 roku~~);
- 8) charakteryzuje ~~przejawy kryzysu systemu komunistycznego w Polsce w latach 80. (niewydolność gospodarcza) oraz jego skutki w połączeniu z represyjną polityką stanu wojennego (emigracja wielu wykształconych i zaangażowanych społecznie Polaków)~~;
- 9) charakteryzuje genezę i znaczenie programu „pierestrojki” Michaiła Gorbaczowa;
- 10) wyjaśnia pojęcie uwłaszczenia nomenklatury ~~na przykładzie polityki rządu Mieczysława Rakowskiego (1988–1989)~~;
- 11) charakteryzuje przebieg Jesieni Narodów w Europie Środkowej i Wschodniej; ~~wskazuje na prekursorską rolę ruchu społecznego „Solidarność” oraz „rewolucji ducha” zainicjowanej przez św. Jana Pawła II~~;
- 12) przedstawia główne wydarzenia związane z przełomem ~~lat 1989 -1990 roku w Polsce (Okragły Stół, wybory 4 czerwca 1989 roku, wybór gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta PRL, rząd Tadeusza Mazowieckiego)~~; ~~wyjaśnia pojęcie wyborów kontraktowych~~;

- 13) dokonuje bilansu rządów komunistycznych w Polsce, wskazując na ich skutki w kulturze, życiu społecznym i gospodarczym; ~~warstwie kultury, życia społecznego i gospodarczego;~~
- 14) charakteryzuje najważniejsze zmiany geopolityczne w najbliższym otoczeniu Polski w latach 1989–1991 (~~zjednoczenie Niemiec, rozpad Czechosłowacji oraz ZSRS~~), ze szczególnym uwzględnieniem powstania niepodległych państw bałtyckich, Ukrainy i Białorusi;
- 15) wyjaśnia pojęcia dekomunizacji i lustracji ~~ujmując~~ ; w kontekście prób wychodzenia z postkomunizmu, ujmuje te pojęcia na tle porównawczym, uwzględniając przykłady Niemiec i Czechosłowacji;
- 16) wskazuje, na czym polegała transformacja gospodarczo-ustrojowa realizowana w Polsce po 1989 roku, ~~na przykładzie założeń oraz implementacji planu Sachsa-Balcerowicza;~~
- 17) wyjaśnia różnice między prywatyzacją a reprivatyzacją;
- 18) wyjaśnia znaczenie walki z korupcją dla kultury politycznej i efektywności gospodarczej państwa;
- 19) wyjaśnia pojęcie społeczeństwa obywatelskiego i wskazuje przykłady jego funkcjonowania w Polsce po 1989 roku;
- ~~20) charakteryzuje zmiany dokonane w konstytucji Polski w 1989 roku;~~
- 21) wyjaśnia pojęcie demokratycznego państwa prawa;
- 22) wyjaśnia znaczenie istnienia samorządu terytorialnego; charakteryzuje główne etapy jego odbudowy w Polsce po 1989 roku;
- ~~23) charakteryzuje genezę, przebieg i konsekwencje „wojny na górze” w 1990 roku (pierwsze powszechne wybory prezydenckie w 1990 roku i zwycięstwo Lecha Wałęsy)~~

VI. Świat i Polska w latach 1991–2015. Uczeń: VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń:

- 1) charakteryzuje ~~pojęcie nowego światowego ładu (New World Order) i podaje przykłady jego funkcjonowanie ładu światowego po roku 1990. a (I wojna w Zatoce Perskiej w 1990 roku);~~
- 2) charakteryzuje ~~kolejne kluczowe~~ etapy integracji europejskiej po 1992 roku (~~traktat z Maastricht, powstanie Unii Europejskiej, wprowadzenie waluty euro~~) z uwzględnieniem wyzwań przed którymi stanęła Unia Europejska w pierwszych dekadach XXI wieku;
- 3) charakteryzuje ~~kluczowe wydarzenia w historii społecznej i politycznej Polski w latach 1991 – 2015;~~
- ~~3) wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zmian politycznych w Afryce – zniesienie apartheidu w RPA, ludobójstwo w Rwandzie (1994 rok);~~
- ~~4) wyjaśnia pojęcie i różne konteksty globalizacji (ekonomiczny, polityczny, kulturowy i ekologiczny);~~
- ~~5) charakteryzuje znaczenie 1991 roku w najnowszej historii Polski (pierwsze wolne wybory parlamentarne, powołanie rządu Jana Olszewskiego);~~
- ~~6) wyjaśnia, na czym polegała wizja budowy „trzeciej niepodległości” przedstawiona w Polsce w 1991 roku przez św. Jana Pawła II;~~
- ~~7) wyjaśnia przyczyny i konsekwencje objęcia władzy przez ugrupowania postkomunistyczne w Polsce w 1993 roku;~~
- ~~8) charakteryzuje główne postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (preambuła, relacje między najważniejszymi organami władzy, niezawisłość sądów i trójpodział władzy, prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, przepisy dotyczące małżeństwa i rodziny);~~
- ~~9) charakteryzuje sposób unormowania relacji między Rzeczpospolitą Polską i Kościołem katolickim w konkordacie z 1993 roku oraz między Rzeczpospolitą Polską i innymi związkami wyznaniowymi na mocy tzw. ustaw kościelnych;~~

- 10) wyjaśnia pojęcie organizacji pozarządowej, omawia rolę i wskazuje przykłady organizacji pozarządowych (NGO) we współczesnej Polsce;
- 4) charakteryzuje reformy w czasach rządów AWS i UW (1997–2001); wyjaśnia znaczenie powstania Instytutu Pamięci Narodowej;
- 5) charakteryzuje znaczenie wstąpienia Polski do NATO w 1999 roku i do Unii Europejskiej w 2004 roku;
- 6) ocenia skutki katastrofy smoleńskiej 10 kwietnia 2010 r. dla państwa polskiego;
- 7) wyjaśnia pojęcie i różne konteksty globalizacji (ekonomiczny, polityczny, kulturowy i ekologiczny);
- 8) na wybranych przykładach omawia zmiany polityczne w Afryce po 1990 r.;
- 9) charakteryzuje przejawy wzrostu globalnego znaczenia Chin w XXI wieku;
- 10) podaje przykłady wzrostu agresywnej polityki Rosji od czasu objęcia rządów przez Władimira Putina (Czeczenia, Gruzja, Ukraina); przedstawia nowe formy rosyjskiego imperializmu („szantaż gazowy”, „wojna hybrydowa”, „wojna informacyjna”);
- 11) wyjaśnia pojęcie terroryzmu oraz przedstawia genezę i najważniejsze etapy „wojny z terroryzmem” (Afganistan, Irak);
- 12) charakteryzuje główne postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (preambuła, relacje między najważniejszymi organami władzy, niezawisłość sądów i trójpodział władzy, prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, przepisy dotyczące małżeństwa i rodziny);
- 13) przedstawia zakres działania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem struktury głównych kierunków wydatków budżetowych na te działania oraz źródeł ich finansowania;
- 14) charakteryzuje sposób unormowania relacji między Rzeczpospolitą Polską i Kościołem katolickim w konkordacie z 1993 r. oraz między Rzeczpospolitą Polską i innymi związkami wyznaniowymi na mocy tzw. ustaw kościelnych;
- 15) wyjaśnia pojęcie organizacji pozarządowej, omawia rolę i wskazuje przykłady organizacji pozarządowych we współczesnej Polsce;
- 16) charakteryzuje zjawisko prześladowań religijnych, w tym na przykładzie losu społeczności chrześcijańskich w różnych strefach świata.
- 17) charakteryzuje główne zmiany kulturowe zachodzące w świecie zachodnim na przykładzie: ideologii „politycznej poprawności”, wielokulturowości, nowej definicji praw człowieka, rodziny, małżeństwa i płci; umieszcza te zmiany na tle kulturowego dziedzictwa Zachodu ujętego w myśli grecko-rzymskiej i chrześcijańskiej;
- 18) wskazuje na różnice między tolerowaniem a akceptacją zjawisk kulturowych i społecznych;
- 19) przedstawia kulturowe, społeczne i ekonomiczne konsekwencje rozwoju internetu i technologii cyfrowych;
- 20) wyjaśnia pojęcia komunikacji społecznej oraz „czwartej władzy”;
- 21) wskazuje, na czym polega wartość swobodnej wymiany opinii oraz przedstawia nowe formy ograniczenia wolności słowa w epoce cyfrowej;
- 6) omawia proces zmiany Unii Europejskiej w okresie po wstąpieniu Polski w jej struktury (wzrost pozycji Niemiec, zjawiska kryzysowe związane z imigracją, niestabilnością strefy euro, Brexitem i epidemią wywołaną wirusem SARS-CoV-2, a także kontrowersje ustrojowe i ideologiczne na forum instytucji unijnych);
- 7) charakteryzuje zjawisko postkomunizmu jako bariery rozwojowej i przedstawia najważniejsze przyczyny jego kryzysu w Polsce po 2001 roku;
- 8) charakteryzuje różne wizje wyjścia Polski z postkomunizmu i wyjaśnia, na czym polegało polityczne znaczenie wyborów parlamentarnych i prezydenckich 2005 roku w Polsce;

- ~~19) ocenia znaczenie i skutki katastrofy smoleńskiej 10 kwietnia 2010 roku dla państwa polskiego;~~
~~10) charakteryzuje zmiany polityczne i gospodarcze w Polsce w latach 2010–2015;~~
~~20) przedstawia zakres działania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem struktury głównych kierunków wydatków budżetowych na te działania oraz źródeł ich finansowania;~~
22) wymienia największe skupiska Polaków na świecie, zna różnicę między pojęciem Polonii a pojęciem Polaków poza granicami kraju;
~~22) wymienia osiągnięcia Polski po 1989 roku w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej;~~
23) wskazuje i charakteryzuje najpoważniejsze wyzwania stojące przed Polską u progu trzeciej dekady XXI wieku (~~zagrożenia geopolityczne, kryzys demograficzny, utrzymanie tożsamości kulturowej, bezpieczeństwo energetyczne, polityka klimatyczna oraz jej koszty finansowe i społeczne~~)

dr Katarzyna Rembacka
nauczycielka konsultantka ds. edukacji społecznej, historycznej i regionalnej

Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli
ul. Gen. J. Sowińskiego 68, 70-236 Szczecin

pokój nr 214 (II piętro)
tel. 91 435 06 66
e-mail: krembacka@zcdn.edu.pl